

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier, mr. J.J.M. Vrijburg
Florapark 6, kamer L-104
2012 HK Haarlem

INGEKOMEN
- 7 NOV. 2013

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

D. Lieuwen

BEL/EZ

Doorkiesnummer (023) 514 3389

lieuwend@noord-holland.nl

1 | 7

**Betreft: Stand van zaken biologische landbouw in
Noord-Holland 2013**

Bijlagen 3

- 7 NOV. 2013

Kenmerk 267739/26770

Geachte leden,

Uw kenmerk

Graag geven wij u in deze brief nadere informatie over de voortgang van de biologische landbouw in Noord-Holland.

Wij hebben in het coalitieakkoord afgesproken om ons in te spannen om te komen tot verhoging van het biologische areaal naar 7% van het landbouwareaal eind 2015 (ongeveer 9000 hectare). Ondanks het feit dat het aantal hectares biologische landbouw nog elk jaar groeit in Noord-Holland, groeit het naar alle waarschijnlijkheid niet genoeg om onze ambitie van 9000 hectare in 2015 te halen. Een belangrijke reden daarvoor is dat veel ondernemers die willen omschakelen nu geen beschikbare of betaalbare grond in hun nabije omgeving kunnen vinden om hun bedrijfsvoering voor 'biologisch' te extensiveren.

Over het jaar 2011 gaf de Monitor Duurzaam Voedsel een biologisch areaal in Noord-Holland weer van ruim 6000 hectare. Op basis van de beschikbare informatie ligt in 2012 het biologisch areaal in de provincie rond de 6300 hectare. Zie ook *bijlage 1. Overzicht 2008-2013 omschakelaars*.

Mooie voorbeelden van behaalde resultaten in 2013 zijn:

- De start van het project biologische begrazing in het Schoorlse duingebied in augustus 2013 van ongeveer 500 hectare.
- Het Waddenfonds project 'De witte motor voor Texel' waarin een aantal biologisch ondernemers samenwerkt voor een meerprijs op biologische melk (minimaal 100 hectare).
- Het project BioValley waarbinnen onder andere gemeenten gezocht wordt naar beschikbare grond voor biologische opschaling. Zo besloot gemeente Langedijk in 2013 om ruim 62 hectare daarvoor in pacht beschikbaar te willen stellen in 2015.

Postbus 3007

2001 DA Haarlem

Telefoon (023) 514 3143

Fax (023) 514 3030

Houtplein 33

Haarlem [2012 DE]

www.noord-holland.nl

Ondanks de mooie resultaten in 2013 moet geconstateerd worden dat een groei naar 9000 hectare biologisch areaal eind 2015 waarschijnlijk niet wordt bereikt. Dat neemt niet weg dat het provinciaal biologisch landbouw beleid zichtbaar is als koploper voor de verdere verduurzaming van de landbouw. Er zijn mooie voorbeelden van duurzame landbouw in de provincie zoals het Caring Dairy programma van CONO (380 bedrijven in Noord-Holland met 18.000 hectare) en de Kringlooplandbouw (163 bedrijven met 7800 hectare). Daarnaast weten we dat de provincie ook een behoorlijke potentie aan omschakelaars heeft. Verderop in deze brief leest u daar meer over.

Wij zullen ook de komende jaren de bestaande biologische bedrijven en de potentiële bedrijven voor omschakeling blijven volgen vanuit het programma Biologische Ondernemen Noord-Holland en maatwerk bieden voor begeleiding. In de praktijk zien we dat het matchen van de vraag naar en het aanbod van grond een lastige opgave is. De provincie kan daarin maar een beperkte rol spelen door partijen samen te brengen en de vraag naar en aanbod van grond inzichtelijk te maken. Maar ook binnen die beperkte rol blijven wij actief naar oplossingen en kansen zoeken voor opschaling en omschakeling naar de biologische landbouw in Noord-Holland.

Wat speelt er momenteel in de biologische landbouwsector?

Economische tendens

De afzet van biologische producten volgde de opgaande lijn van de afgelopen jaren. De groei in 2012 was de op één na grootste van de afgelopen 10 jaar (LEI monitor duurzaam voedsel 2012).

De omzet Biologisch/EKO in Nederland (x 1 miljoen euro)

	2011	2012
Agf	152,20	177,10
Brood, bakket en ontbijtgranen	75,90	88,30
Eieren	30,40	30,80
Houdbare producten/overig	206,80	235,80
Koffie en thee	30,40	37,30
Vis	3,40	6,70
Vlees(waren) + vleesvervangers	122,10	140,30
Zuivel	196,10	218,60
Totaal	817,30	934,30

De Nederlandse biologische sector heeft een jaaromzet van 2 miljard euro (de export meegerekend). Ruim 1.500 gecertificeerde biologische boeren en tuinders en ruim 1.700 verwerkende bedrijven zijn momenteel in de sector actief. De sector verschaft werk aan circa 100.000 mensen (Bron: Bionext, 2013).

De totale consumentenbestedingen aan biologische voeding zijn in 2012 voor het eerst boven de 1 miljard euro uitgekomen. Dit blijkt uit een inventarisatie van ketenorganisatie Bionext in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.

Vervallen van de melkquotering

De melkquotering zal in april 2015 worden afgeschaft. Door het wegvallen van de melkquotering maken in de reguliere landbouw bedrijven zich op voor een flinke productiegroei. Gezien het aantal nieuwe stallen en de capaciteit hiervan kan dit een behoorlijke druk geven op de melkprijs, ruwvoerbehoefte en mestplaatsingsruimte. Er is nu al een grote behoefte aan grond en dus druk op de grondprijs en dit zal ook wel zo blijven. Productiegroei kan de melkprijs onder druk zetten en de kostprijs voor de productie verhogen vanwege de investeringskosten, aankoop van extra voer en de afzet van mest. Voor gangbare bedrijven die echt willen groeien is de stap naar biologisch dan niet of nauwelijks te realiseren, omdat zij daarvoor hun bedrijfsvoering conform de EKO-certificering zouden moeten extensiveren (meer ruimte per dier binnen en buiten).

Maar er is een keerzijde in deze ontwikkeling. Niet alle boeren

- willen groeien naar een groot bedrijf,
- wordt toegestaan om een nieuwe stal te bouwen,
- krijgen hun financiering rond of
- zijn in staat om een groot bedrijf te managen.

Er zullen dan ook nog genoeg bedrijven toch kiezen voor een 'rustige' ontwikkeling van hun bedrijf. Als op basis van groeiscenario's de melkprijs onder druk komt, zal dit type bedrijven ook alternatieven moeten zoeken om hun bedrijfsvoering financieel gezond te houden. Omschakeling naar biologisch beheer kan hen een kans bieden. Met vooral deze categorie bedrijven blijven er ook goede kansen wat betreft integratie met beleidsdoelen zoals plattelandsontwikkeling, natuur- en landschapsbeheer en de relatie tussen consument en producent (streekproducten).

Koerechten en Mestbeleid

De kans dat melkveehouders hun melkproductie gaan uitbreiden door het wegvallen van de melkquotering is in Nederland groot te noemen. De wijze waarop en het totaal effect in melk, koeien en mineralen is lastig in te schatten. Om deze dynamiek niet tot uitwassen te laten komen wil de Rijksoverheid maatregelen nemen en regie houden. Het Rijk wil de drang tot groei in de melkveehouderij beteugelen met dierrechten (koerechten).

Het Rijk geeft voor de biologische landbouw een uitzonderingspositie binnen de wetgeving van mestplaatsing. De koerechten zijn daaraan gekoppeld.

Omdat er voor de biologische landbouw een uitzondering wordt gemaakt biedt dit kansen voor omschakelaars, omdat bedrijven die niet zitten te wachten op de koerechten en mestplaatsingsverplichtingen dan kunnen kiezen voor 'biologisch' als alternatief.

Behoeftte aan grond

Een ontwikkeling in de landbouw is de sterke daling van het aantal bedrijven. Gecombineerd met de stijging van de totale productiecapaciteit is dit onderdeel van het schaalvergrotingsproces. Schaalvergroting is essentieel om de landbouw concurrerend te kunnen houden - concurrerend niet alleen met het buitenland, maar ook met andere economische sectoren in de provincie. Als de productiviteit in de agrarische sector geen gelijke tred houdt met andere sectoren, dan is de landbouw niet in staat om arbeid en kapitaal aan te trekken en krimpt ze in tot een marginale activiteit (Bron: landbouwperspectieven Noord-Holland 2040, Decisio, 2009).

Uit een enquête in 2012 gehouden door DSP Group, blijkt dat het aantal ondernemers dat wil omschakelen naar biologische landbouw groot is. De uitkomsten van deze enquête geven ook aan dat twee derde van de biologische boeren haar biologisch areaal wil uitbreiden in de komende 2 tot 5 jaar (622 hectare en 4.380.051 kg melk) en een kwart van de boeren wil een gelijk biologisch areaal behouden. Een goede voorbereiding op de toekomst en de groeiemarkt die wordt voorzien zijn belangrijke redenen om uit te willen breiden. Daarnaast zijn de passie van de biologische boeren en de wens om de continuïteit van het bedrijf te behouden leidend. Slechts enkele biologische boeren geven aan dat zij areaal willen afstoten in de aankomende 1 á 2 jaar, waarbij het gaat om een totale inperking van 32 hectare (Bron: enquête DSP Group, 2012).

Provinciaal beleid voor de periode 2012-2015

In Noord-Holland zijn nu rond de 140 biologische bedrijven gevestigd. Het instrument dat in deze collegeperiode wordt ingezet om biologisch ondernemen te stimuleren is het programma Biologisch Ondernemen Noord-Holland. Met het programma Biologisch Ondernemen Noord-Holland wil de provincie ondernemers helpen met omschakelen naar biologische productie, door:

- A. Het vinden van producenten van gangbare AGF (Aardappelen, Groente en Fruit), zuivel en vlees, in Noord-Holland met interesse in omschakeling naar biologische landbouw;
- B. Het informeren en enthousiasmeren van agrarische ondernemers voor omschakeling;
- C. Slimme combinaties te maken met natuurbeheer en biologische landbouw.

Ad A) Groeipotentie biologische landbouw in Noord-Holland

Uit gesprekken met ondernemers en uit onderzoek blijkt dat de groeipotentie voor biologische ondernemers er wel is maar dat vooral onvoldoende beschikbare grond in hun omgeving hun omschakeling remt. Omschakelaars met vee hebben vaak meer grond nodig voor hun Skal certificering; ze moeten hun bedrijfsvoering meestal extensiveren. De vraag naar grond komt naar voren tijdens keukentafelgesprekken met ondernemers en bij een enquête-onderzoek (programma Biologisch Ondernemen Noord-Holland).

Ad B) het informeren en enthousiasmeren van agrarische ondernemers voor omschakeling

De afgelopen jaren zijn veel individuele gesprekken, bijeenkomsten en werkbezoeken gehouden om de interesse voor de biologische sector bij ondernemers aan te wakkeren. Dit heeft geresulteerd in een kweekvijver in Noord-Holland van rond de 60 potentiële omschakelbedrijven met circa 1500 hectare eigen grond. Door een uitbreiding van hun areaal met 600 hectare kunnen zij hun volledige bedrijf extensiveren en omschakelen naar biologische landbouw en daardoor 2100 hectare toevoegen aan het areaal biologische landbouwbedrijven. Er is dan sprake van een vliegwieleffect: 600 hectare kan 2100 hectare opleveren, omdat de eigen grond van de bedrijven ook omschakelt naar biologisch.

Gebied	Grondbehoefte omschakelaars	Mogelijke groei bio-areaal	Grondbehoefte biologische boeren
Amstel-Gooi en Vechtstreek	22	595	Ongeveer in deze gebieden 400 tot 500 hectare.
Kop Noord-Holland	106	639	
Laag-Holland	35	771	
Noord Kennemerland	97	259	
Texel	45	0	
West Friesland	82	262	
Zuidwest Rijnland	72	352	
Totaal deze gebieden	459	2878	

Alle Noord-Hollandse biologische landbouwbedrijven en de 'high potentials' voor omschakeling zijn opgenomen in een kaart (*zie bijlage 2*). Ook is er een goed beeld van het aantal stoppers en wensen voor opschaling van de bestaande biologische bedrijven.

Ad C) Slimme combinaties te maken tussen natuurbeheer en biologische landbouw in overleg met grondeigenaren en Natuurbeheer Organisaties

De grootste groeipotentie vanuit de markt hebben melkveehouderij - en vleesvee bedrijven in samenwerking met Natuurbeheer Organisaties of

groot grondeigenaren. Deze samenwerking levert voor Noord-Holland ook het meeste aantal biologisch gecertificeerde hectares op. De samenwerking met Natuurbeheer Organisaties is mogelijk omdat binnen een deel van de natuurterreinen het natuurbeheer uitgevoerd kan worden in de vorm van een landbouwbedrijfsvoering. Een win-win kan dus op die locaties binnen natuurgebieden worden gecreëerd waar de natuurdoeltypen goed zijn te combineren met agrarisch natuurbeheer. De natuurgronden die in aanmerking komen om in beheer te geven bij (biologische) boeren zijn vooral die gronden met een natuurdoel, gerelateerd aan een vorm van grasland (grote delen van Laag Holland en Vechtstreek). *Als bijlagen 3a en 3b zijn de kaartbeelden van beide regio's opgenomen.* Het gaat dat vooral om de volgende beheertypen (Subsidiestelsel natuur- en landschap):

12.02 Kruidenrijk en Faunarijk grasland

13.01 Vochtig weidevogelgrasland

10.02 Vochtig schraalland

De mogelijkheid om natuurbeheer en biologische landbouw te combineren is verkend met Natuurbeheer Organisaties, o.a. Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Landschap Noord-Holland. Alhoewel het natuurbeheer voor deze organisaties de belangrijkste doelstelling blijft, zien wij ook een positieve grondhouding van natuurorganisaties tegenover deelname van biologische boeren in het beheer. Vooral het vochtig weidevogelgrasland is voor delen van de provincie Noord Holland een belangrijk beheertype dat goed te combineren is met biologische landbouw. Gangbare bedrijven kunnen omschakelen met de extra grond die beschikbaar is uit het natuurgebied en daarmee om een natuurgebied een biologische grondbuffer creëren. De provincie kan Natuurbeheer Organisaties helpen bij het matchen met natuurbeherende biologische partijen. Er is immers een goed overzicht van alle potentiële omschakelaars (ruim 60) en bestaande biologische bedrijven die willen opschalen.

Ruim 1800 hectares aan voorbeelden in Noord-Holland waar natuur en biologische landbouw samenwerken:

100 % natuurland zoogkoeien:	1040 ha
100 % natuurland melkveehouderij:	377 ha
65 % natuurland melkveehouderij:	85 ha
60 % natuurland melkveehouderij:	120 ha
55 % natuurland melkveehouderij:	55 ha
50 % natuurland melkveehouderij:	140 ha

Ook de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) concludeert in het rapport 'Onbeperkt Houdbaar' dat synergie tussen natuur en

landbouw mogelijk is, zeker van natuur met vormen van landbouw, zoals extensieve grondgebonden landbouw en biologische landbouw.

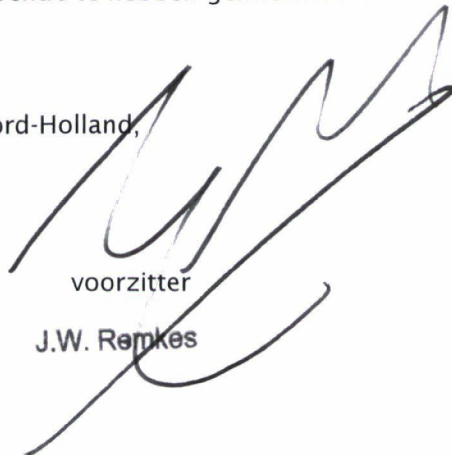
Zoals eerder vermeld in deze brief zien we een goede marktontwikkeling in de sector en een gezonde interesse vanuit (duurzame) ondernemers om daarop in te willen spelen. Mede dankzij het programma Biologisch Ondernemen Noord-Holland is het biologisch netwerk in Noord-Holland keten breed goed in beeld en wordt er samengewerkt om in te spelen op kansen voor de sector. We zullen daarom onze ingezette beleidsinspanningen voor biologische landbouw de komende jaren verder voortzetten.

Wij vertrouwen u hierbij voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
G.E.A. van Craaikamp

voorzitter
J.W. Rempkes